

skrita hrepenenja in srčne bolečine, ob tem pa si je upala odpreti tudi vojne rane. Pisateljicini protagonisti niso brez napak; živijo z duševnimi hibami in zmotami, ki jim velikokrat zagrenijo življenje (*Stekleni grad*). Če se Jurca na eni strani popolnoma predaja ljubezni med dvema in v odnosu (še vedno) prikazuje prevladujoč tip moškega, hkrati opozarja na močno, enakopravno žensko, ki se svojemu moškemu tudi upre (*Dva*).

V šestdesetih letih se je Branka Jurca odmaknila od proze za odrasle in usmerila svoje misli k otrokom. Morda zato, ker se je v mislih hotela vrniti v otroški, brezskrbni in nedolžni svet, da bi pozabila krutosti odraslih. Morda tudi zato, ker je želela, da že otroci in mladostniki pridobijo vrednote, s katerimi bodo gledali na svet z realne perspektive. To je tisto, kar pri pisateljici ponovno odkrivamo s to knjigo. Tisto, kar v nas zbudi čut za realni svet in nezastrt pogled na življenje. Ko rastemo, odrasčamo ali odrastemo. Z Uhačem, Jagodo ali med potjo v svobodo.

Laura Mohorko

MEDMETI: UNIVERZALNA BESEDNA VRSTA, A POGOSTO NA ROBU JEZIKOSLOVNEGA DISKURZA

Irena Stramljič Breznik: *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec, 2014, 259 str.

Čeprav je veliko jezikoslovcev (npr. Schachter 1985: 60; Ameka 1992: 101) prepričanih, da imajo medmetno be-

sedno vrsto vsi jeziki, so medmeti v teoretskem jezikoslovnem diskurzu v veliki meri prezrti oziroma pojmovani kot obrobni glede na jezik kot celoto. Monografija Irene Stramljič Breznik *Medmeti v slovenskem jeziku* poudari potrebo po jezikoslovnem proučevanju posebnosti medmetov in potrjuje, da proučevanje jezikovnih enot z obrobnim statusom prinaša odgovore na mnoga aktualna vprašanja jezikoslovja. Avtorica v raziskavi izhaja iz opredelitve, da so medmeti »jezikovni znaki za izrazitev čustvenih in duševnih stanj« (Stramljič Breznik 2014: 72), in že v sami opredelitvi medmeta kot jezikovnega znaka nakazuje, da medmeti zahtevajo jezikoslovno pozornost in obravnavo. Iz kompleksne monografske obravnave medmeta je mogoče izluščiti tri temeljna spoznanja: a) medmeti izražajo čustvena ali duševna stanja (medmeti torej nekaj *izražajo* in ne *razlagajo* ali *denotirajo*); b) medmeti so kontekstualno odvisni (pragmatični kontekst je spričo pogoste monomorfemske in skladenjske neodvisnosti medmetov ključen za ustrezno interpretacijo le-teh) in c) medmeti so leksikalni potencial slovenščine (kot druge besedne vrste prispevajo k razraščanju leksike).

Monografija *Medmeti v slovenskem jeziku* vsebuje dve temeljni poglavji, in sicer poglavji *Medmeti kot besedna vrsta v slovničnih opisih in razpravah slovenskega jezika* ter *Medmeti kot leksikalni potencial slovenščine*, in še *Dodatek*. Vključuje tudi povzetek v angleščini, seznam virov in literature ter kazala. V obravnavo zajame vse enote, ki so tradicionalno pojmovane kot medmeti; poleg prototipičnih (t. i. primarnih) medmetov tudi onomato-

pejske izraze in vabne klice ter medmete, nastale s konverzijo (t. i. sekundarne medmete oz. medmetne izraze). Vprašanja, na katera se osredinjajo poglavja monografije, so naslednja: vprašanje integracije medmetov v jezik (slovnica in leksika), vprašanje produktivnosti medmetov (leksikalni potencial) in vprašanje njihove uslovarjenosti.

Medmeti so najprej predstavljeni z zgodovinske perspektive slovenskih slovníc. Osrednja pozornost je namenjena terminološkemu razvoju in različnim virom za prevzemanje ter nastajanju domačih kalkiranih poimenovanj. Avtorica z vidika poimenovanja besedne vrste ugotavlja naslednje: avtorji uporabljajo latinsko (*interiectio*), iz latinščine prevzeto nemško poimenovanje (*die Interjection*) ali pa nemška (*das Zwischenwort, der Empfindungsausdruck, das Empfindungswort*) in tudi slovenska poimenovanja, ki so besednozvezna (*vmes postavljena beseda*) ali enobesedna (*vmesbeseda, medmet, interjekcija*). Časovno gledano se je v slovnícah najprej pojavil kalk po nemškem izrazu *das Zwischenwort*. Pot mu je utiral Pohlín z besedno zvezo *vmes postavljena beseda*, kar je vplivalo na Zagajškovo poenobesedenje *v'mesbeseda*. Latinski izraz (*interiectio*) izpostavlja skladenjsko neodvisnost kot imanentno lastnost medmetov. Denotativni pomen termina medmet je lepo pojasnil Vodnik, ki ga je tudi prvi uporabil, kot predpostavlja avtorica, pod vplivom uporabe v slovanskem slovníarskem izročilu iz latinske kalkirane oblike *междуметіе* iz slovnice Smotrickega (1619). Za njim so termin uporabili še Muršec, Malavašič, Majar, Janežič, Levstik in nato vse slovnice 20. stoletja. Danes je splošno uveljavljen

termin tudi v sodobni slovenistični terminologiji.

Terminološki razgled podpira tudi vsebinsko naravo opredelitve medmeta v slovnícah slovenskega jezika. Pregled poglavij pokaže, da je v slovenski slovníčni tradíciji medmet skoraj dosledno upoštevan, a kot besedna vrsta je obravnavan vselej zadnji in opisi niso posebej izčrpni. »Kot bi bila slovníčarjem, opisujočim sistem pisnega knjižnega jezika, vir nelagodja: o njej je treba sicer kaj povedati, a ni kaj dosti oprijemljivega,« razloge zapostavljenoosti te besedne vrste v slovníčnih opisih predpostavi Stramljič Brezník (2014: 5). Edina izjema, ki medmeta ne opiše kot samostojno besedno vrsto, je Miklošičeva primerjalna slovnica.

Medmet kot besedotvorni potencial slovenščine je prikazan z dveh vidikov. Najprej je predstavljeno, kako se medmet generira iz drugih in tudi iz lastne besedne vrste. Zlasti razpoloženjski medmeti se tvorijo iz drugih besednih vrst, in sicer s konveržno izpeljavo iz lastno- (*jezus* razpolož. medm.), občnoimenskih samostalnikov (*fant* razpolož. medm.) in mernih prislovov (*grozno* razpolož. medm.), lahko tudi s sklapljanjem iz besednih zvez različnih besednovrstnih kombinacij (*primojduši* razpolož. medm.). Primeri konverznih izpeljank z navedbo njihovih komunikacijskih funkcij lepo kažejo, da samostalniki in medmeti, ko s konveržno izpeljavo preidejo med medmete, izgubijo semantično vsebino (tj. natančno referenčno vrednost), ohranijo pa nekaj ilokucijskih lastnosti. Medmet lahko tvori tudi lastno besedno vrsto, in to s postopki sklapljanja, ki so rezultat podvojevanja (*čivčiv*) ali potrojevanja (*hahaha*)

istih ali različnih medmetov, redkeje s sestavljanjem s predponskim obrazilom pre- (*prejoj*) in z modifikacijsko izpeljavo, ko je medmet intenziviran s sestavinami *-ej*, *-la*, *-sa*, *-ta* ipd. (*juh – juh-ej*). Medmeti pa lahko motivirajo tudi druge besedne vrste in tvorijo obsežnejše besedne družine, zlasti zaradi sistemske tvorbe izmedmetnih glagolov, ki po predvidljivih vzorcih svoje besedne vrste producirajo nadaljnje višjestopenjske tvorjenke. Opravljena raziskava potrjuje, da imajo medmeti v tvorbi leksike opaznejše mesto, kot se jim je doslej pripisovalo. Avtorica poudari smiselnost prikaza njihove motivacijske moči in obsega besednih družin vsaj iz dveh razlogov: ker se besedne družine medmetov strukturirajo po podobnih zakonitostih kot pri drugih besednih vrstah in ker nam besedilni korpusi prinašajo novejšo gradivo raznolike rabe izmedmetnih tvorjenk.

Opis medmetov v aktualni jezikovni rabi je utemeljen na pragmatičnem vidiku in podpira pojmovanje medmetov kot podmnožice enot, ki enkodirajo govorčeva stališča in komunikacijske namene in so povezani s kontekstom. Avtorica najprej prikaže, kako se aktualna raba odsliskava na pogostnosti posameznih medmetov v korpusnih virih (v korpusu Gigafida in podkorpusu slovenskih tvitov). Dopolnjevanje izmedmetnih besednih družin z neuslovarjenimi, a korpusno potrjenimi primeri je potrdilo, da korpusno gradivo poleg sistemskih tvorbenih vzorcev prinaša tudi nesistemske. Nato avtorica raziskovalno pozornost usmeri na oglasna besedila in opiše medmete z vidika funkcije, ki jo opravljajo v tem tipu diskurza. Ugotavlja, da oglaševal-

ci uporabljajo predvsem medmete, ki izražajo ali posnemajo pozitivna čustvena razpoloženja; pozdravni medmeti opravljajo govornostikovno vlogo, medtem ko velelni v oglaševanju skoraj ne nastopajo, saj je pozivna vloga izražena posredno in subtilno prek drugih jezikovnih in vizualnih sredstev.

Frekvenčna lista medmetov v korpusu odstira živo jezikovno rabo, ki naj bi jo načeloma prinašali tudi slovarji. Avtorica uporabi tradicionalno slovenistično delitev medmetov na štiri pomenske skupine in jih primerjalno predstavi v treh slovarjih (Slovensko-nemški slovar 1894/95, Slovar slovenskega knjižnega jezika 1998, Slovenski pravopis 2001). Primerjalni prikaz prinaša spoznanje, da v dobrih sto letih ni prihajalo samo do nastajanja in izginevanja medmetov, ampak tudi do njihovih besednovrstnih prekatégorizacij.

Monografija Irene Stramlič Breznik je prva sistematična in poglobljena obravnava medmetov v slovenskem jeziku. Splošna jezikoslovna aktualnost monografije je zlasti v ugotovitvah o tvorbenih značilnostih slovenskih medmetov, ki s poudarjanjem mesta, ki ga imajo medmeti v tvorbi slovenske leksike, medmete pomikajo iz tradicionalno obrobne pozicije v jeziku. Avtorica uspešno prepleta korpusni pristop s pragmatičnimi analizami ter z uporabo gradivnih korpusov pomembno dopolnjuje teoretski diskurz o medmetih in potrjuje status medmetov kot samostojnega komunikacijskega sistema. Prav slednje postavlja pred nadaljnje raziskovalke in raziskovalce izziv proučevanja medmetov in pragmatičnih konstrukcij na splošno z medjezikovne perspektive.

Literatura

Felix Ameka, 1992: Interjections: The universal yet neglected part of speech. *Journal of Pragmatics* 18. 101–118.

Paul Schachter, 1985: Parts-of-speech systems. Shopen, Timothy (ur.). *Language typology and syntactic description* 1. Cambridge: Cambridge University Press. 3–61.

Irena Stramljič Breznik: *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec.

Branislava Vičar

**IRENA STRAMLJIČ BREZNIK,
LJUBICA PODBORŠEK:
MEDMETI NA PRESEČIŠČU
SLOVENSKEGA BESEDNEGA IN
ZNAKOVNEGA JEZIKA.** Ljubljana:
ZDGNS, 2014, 207 str.

Znanstvena monografija avtorice Irene Stramljič Breznik *Medmeti v slovenskem jeziku* predstavlja celovit oris medmetov, besedne vrste, ki jo v slovnici sicer dosledno obravnavamo, pa vendar ni prav pogosto v središču raziskovalne pozornosti. Kot ugotavlja avtorica, so bili medmeti v slovenskih slovnicih skoraj vedno predstavljeni, a med besednimi vrstami vselej obravnavani kot zadnji. Njihovi slovnični opisi pa da po krivici niso bili nikoli posebej izčrpni, četudi predstavljajo zanimiv tvorbeni in leksikološki potencial slovenščine. Monografija je izšla kot samostojna publikacija, a tesno povezana z monografijo *Medmeti na presečišču slovenskega besednega in znakovnega jezika* (Irena Stramljič Breznik, Ljubica Podboršek, 2014), ki medmete prikazuje v slovarski pojav-

nosti besednega jezika in njihovo izbrano presečno množico protistavno sooča z izražanjem v slovenskem znakovnem jeziku. Avtorica z odločitvijo, da v raziskavo vključi tudi medmete slovenskega znakovnega jezika, temu jeziku izkazuje enakopraven položaj glede na govorjeno slovenščino. Hkrati ponuja možnost za znanstven pristop k njihovem raziskovanju, saj so bili doslej sistematično obdelani le pozdravni medmeti kot del gradiva učbenikov za poučevanje slovenskega znakovnega jezika. Medmeti tako predstavljajo pomembne emotivne prvine obeh jezikov – govorjenega in znakovnega in ju na svojevrsten način povezujejo in zbližujejo.

V začetnem poglavju *Medmeti v treh referenčnih slovarjih slovenskega besednega jezika* so predstavljene temeljne lastnosti medmetov, njihova razdelitev in poimenovanje. Sledi njihov leksikografski zapis v treh referenčnih slovarjih, nastalih v obdobju med koncem 19. in začetkom 21. stoletja: v Slovenskem pravopisu (2001), Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1998) in Pleteršnikovem Slovensko-nemškem slovarju (1894/95). Medmeti so obravnavani v štirih podskupinah: razpoloženski, posnemovalni, velelni, pozdravni. Poglavje *Medmeti v slovenskem znakovnem jeziku* se začne s kratkim pregledom zgodovine znakovnih jezikov in z osnovnimi podatki o zgodovini izobraževanja gluhih v Sloveniji. Znakovni jezik je verjetno najstarejša oblika komunikacije, toda značilnosti in raba so bile v preteklosti redko dokumentirane. Znakovni jezik uporablja večina gluhih oseb za medsebojno sporazumevanje in ga priznava za svoj prvi/materni jezik. Kretnje v znakov-